

VÄLFÄRD – MEN VART SKALL VI FÄRDAS?

I Dagens Nyheter 6 aug 09 presenterar Thomas Idergard, ansvarig för Timbros välfärdsprogram, en näst intill magisk lösning på de svenska kommunernas ekonomiska kris: lägg ned kulturen så räcker pengarna! Var femte kommunal skattekrona går till dyra satsningar inom kultur och fritid heter det. Och dessa verksamheter, hävdar Timbros välfärdsexpert, ingår inte per definition i begreppet ”välfärdens kärna” som endast har tre ben; omsorg, vård och utbildning.

Definitionen känns helt främmande, detta att kulturlivet inte skulle vara en del av välfärden. Men den slås fast om och om igen i den liberala retoriken, och då blir man ju förstås misstänksam: det där är ju en bekant stilistisk figur. Om man påstår någonting tillräckligt många gånger – ja då måste det väl vara sant, eller hur?

Granskar man resonemanget håller det dåligt. För är inte de fall av slöseri med skattemedel som lyfts fram i Thomas Idergards artikel – inomhusslalom, äventyrsbad och överdimensionerade ishallar – faktiskt exempel på när politiken inspirerats av näringslivet? Kalkylerna bakom äventyrsbad och liknande går ju inte primärt ut på att erbjuda invånarna immateriella värden, utan handlar snarare om överoptimistiska kalkyler med förhoppning om framtida vinster inom turistnäringen. Detta är alltså inte några exempel på den kulturpolitik som Timbro kritiserar, utan på när företagartänkande - som Timbro annars brukar försvara - smyger sig in i politiken.

Ändå åker kulturpolitiken liksom med av bara farten i Idergards resonemang. Det är en feg och falsk retorik. Med hjälp av några förment anslående slösaktiga projekt försöker man komma åt andra, som inte alls är ett uttryck för slöseri. Att öppet ifrågasätta till exempel Helsingborgs livaktiga och profilerade kulturliv och framgångsrika kulturinstitutioner som Helsingborgs Stadsteater och Dunkers kulturhus vågar han inte. Varför ge sig ut på svag is när man kan dyka ned på den konstfrusna inomhusisen?

Vad är det med kulturen som ter sig så hotfullt för Timbro och andra liberala tankesmedjor att man nästan tvångsmässigt ägnar sig åt en systematisk söndring i debatten kring de värden som kulturen ändå anses vara bärare av? Så hotfullt att man inte drar sig för att fara med osanningar: ”I den femtedel av kommunernas budget som Idergard menar att vi kan avstå från finns kostnader för renhållning, snöröjning, gatuunderhåll, brandförsvar, miljöskydd, flyktingmottagning med mera. Dessutom är det till stor del uppgifter som kommunen enligt lag är skyldig att svara för. Att tro att det går att spara in var femte skattekrona utan allvarliga konsekvenser är fel.” skriver Anders Knape ordförande för Sveriges Kommuner och landsting i en replik i DN 11 augusti.

Om man på allvar tycker (vilket är befängt) att en lämplig sparåtgärd är att skära bort *ett helt verksamhetsområde* som vore det en aggressiv tumör så kunde man väl t ex hävda att nu räcker det med nya vägar i Sverige. Vi skrotar Transportstyrelsen. Så kan man inte resonera, självklart, men ändå kan man i Timbroretoriken tydligt säga att argumentera så grundt när det gäller samhällssvulsten ”kultur/fritid”.

I ett ekonomiserat tankeklimat abdikerar kulturpolitiken från sitt uppdrag att göra konsten och kulturlivet till en grundpelare i demokratin. Istället förvandlas den till näringslivspolitik och konsten blir upplevelseindustri.

När kulturlivets värde på detta sätt reducerats, blir det också helt plötsligt möjligt att rationalisera bort. På så sätt är Idergards resonemang begripligt – även om han drar förgrovade slutsatser.

En av de stora utmaningarna för dagens kulturpolitik är just att det starka bildningsideal den växte fram ur hotas av att det ekonomiska tänkandet alltmer präglar vårt språkbruk, som i Thomas Idergards artikel. Det ekonomistiska språket är greppbart och förenklat, man ersätter kvalitet med kvantitet och man slipper tänka, slipper formulera sig, slipper ta ansvar. Men det är på sikt fördummande. Och det säger en hel del om vår tids allmänna rädsla för fördjupning, och framför allt om den ekonomiska maktelitens rädsla för det kulturella kapitalet – värden de inte är herrar över.

Finns det en skräck från liberalt håll att kulturlivet skall vara en grogrund för ett alternativt politiskt samtal, som inte vill låta sig giftas med den liberala agendan? Att det offentligt understödda kulturlivet ska visa sig handla om något bortom äventyrsbad och lyxhotell i ödemarken, och kräva begrepp och gemensamma värden som inte låter sig mätas i ekonomiska termer?

Kulturlivet och dess institutioner – teatrar, bibliotek, kyrkor, museer – är ett uttryck för vår gemensamma kulturella identitet, våra tankars andrum och våra känslors samtal. Om det inte vore så skulle man väl inte bry sig om de målen vid krig? Men ofta är det just där man väljer att ställa in siktet om man är ute efter att förstöra ett lands själ. Där finns de gemensamma trådar som binder oss samman. Vad är det gemensamma värt i kronor och ören? Kanske var femte krona? Är det verkligen så orimligt?

Det fina med välfärdstanken är väl att vi skall färdas någonstans – tillsammans.

Jacob Hirdwall
Stina Oscarson
Erik Uddenberg
Jonas Kruse

TANKESMEDJAN DET OSYNLIGA